

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૯] ૧૩ એસ.સી.આર. ૧૦૫૬

દિલ્હીની રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકાર અને અન્ય

વિરુદ્ધ

પ્રદીપ કુમાર અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૮૨૫૯/૨૦૧૯)

૨૪ ઓક્ટોબર ૨૦૧૯

[આર. ભાનુમતી, એ. એસ. બોપન્ના અને

ઋષિકેશ રોય, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

નોંકરી વિષયક કાયદો:

સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ટીચર્સની ભરતી – દિલ્હીના રાષ્ટ્રીય રાજધાની

પ્રદેશમાં, જેના માટેની અન્ય બાબતોની સાથે આવશ્યક લાયકાત સેન્ટ્રલ ટીચર એલિજિબિલિટી ટેસ્ટ (સીટીઈટી) હતી – ઓબીસી કેટેગરીમાં અનામત માટે, ભરતીની જાહેરાતમાં આવા ઉમેદવારો પાસે દિલ્હી સરકાર દ્વારા ઇસ્યુ કરાયેલ જ્ઞાતિનું પ્રમાણપત્ર હોવું જરૂરી હતું – પ્રતિવાદીઓ/ઉમેદવારો, જેમણે પોતાના સંબંધિત રાજ્યો (દિલ્હી નહીં)માંથી સીટીઈટીમાં લાયકાત ગુણમાં ૫% ની છૂટછાટ મેળવીને સીટીઈટી લાયકાત પ્રાપ્ત કરી હતી, તેઓએ ઓબીસીની અનામત કેટેગરી હેઠળ અરજી કરી અને લેખિત પરીક્ષામાં હાજર રહ્યા – તેઓ ઓબીસી બહારના વ્યક્તિ તરીકે સીટીઈટી લાયકાત ધરાવતા હોવાથી અને દિલ્હીના ન હોવાથી, તેમને પાત્ર ન ગણી ઉમેદવારીનો ઇનકાર કરવામાં આવ્યો – તેમની ઉમેદવારી રદ કરતો આદેશ ફગાવી દેવા સામેની ઓરિજિનલ એપિલકેશન સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવી અને સત્તાધિકારીઓને બિન-અનામત કેટેગરીમાં ઉમેદવારોની ગુણવત્તાના ક્રમને ધ્યાનમાં લઈને તેમની નિમણૂક કરવા નિર્દેશ આપ્યો – ટ્રિબ્યુનલના આદેશને હાઈકોર્ટ દ્વારા માન્ય રાખવામાં આવ્યો – સુપ્રિમ કોર્ટ સમક્ષ અપીલ – ઠરાવ્યું: ઉમેદવારો પાસે દિલ્હીની રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકાર દ્વારા ઓબીસી તરીકે પ્રમાણિત ન હોવાથી, તેમને ઓબીસી કેટેગરીમાં પાત્ર ગણી શકાય નહીં – તેઓને બિન-અનામત કેટેગરી સામે પણ ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં કારણ કે ઓફિસ મેમોરેન્ડમ હેઠળ અનામત કેટેગરીના તે ઉમેદવારો, જેમણે લાયકાતમાં છૂટછાટનો લાભ લીધો હોય, તેમના બિન-અનામત કેટેગરીમાં સ્થળાંતર

(માઈગ્રેશન) પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ છે.

અનામત - બંધારણ હેઠળ અનામતના સિદ્ધાંતો ખાસ કરીને નિર્ધારિત કેટેગરી પૂરતા મર્યાદિત રાખવાનો આશય છે અને ક્ષમતા તથા ગુણવત્તાનું ધોવાણ અટકાવવા માટે બિન-અનામત કેટેગરીનું રક્ષણ કરવું જ જોઈએ.

અપીલ મંજૂર કરતાં, અદાલતે

ઠરાવ્યું: ૧. જાહેરાત નં. ૧/૧૩ ની કલમ ૬ (iii) હેઠળ ઓબીસી કેટેગરીમાં અનામત માટે, ઓબીસી ઉમેદવારો પાસે માત્ર દિલ્હી સરકાર દ્વારા ઇસ્યુ કરાયેલ જ્ઞાતિનું પ્રમાણપત્ર હોવું જરૂરી હતું. તેથી, દિલ્હીની ભરતી પ્રક્રિયામાં, પ્રતિવાદીઓ ઓબીસી (દિલ્હી) નું પ્રમાણપત્ર ધરાવતા ન હતા અને તેથી તેઓને ઓબીસી કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. વધુમાં, સીટીઈટીની માર્ગદર્શિકા અનુસાર, બિન-અનામત ઉમેદવારોએ સીટીઈટીમાં લાયક થવા માટે ૬૦% ગુણ મેળવવા જરૂરી છે. પ્રતિવાદીઓએ સીટીઈટીમાં ૬૦% કરતાં ઓછા ગુણ મેળવ્યા હોવાથી, તેમની ઉમેદવારી માત્ર ઓબીસી કેટેગરી હેઠળ જ માન્ય હોઈ શકે. જો કે, દિલ્હીની રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકાર દ્વારા ઓબીસી દરજ્જાના પ્રમાણપત્રના અભાવને કારણે અને

ભરતીની જાહેરાતની કલમ ૬(iii) ના આધારે, જે બહારના ઓબીસીને અનામત આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, પ્રતિવાદીઓ અરજી કરેલી જગ્યા માટે અપાત્ર છે. જો કે, જો તેઓ લઘુત્તમ ૬૦% ગુણ સાથે સીટીઈટી પાસ કરે તો તેઓ બિન-અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે સ્પર્ધા કરી શકે છે. સ્વીકૃતપણે, પ્રતિવાદીઓમાંથી કોઈ પણ દિલ્હીની જીએનસીટી દ્વારા ઓબીસી તરીકે પ્રમાણિત નથી અને જાહેરાત મુજબ વન-ટાયર પરીક્ષાની લાયકાત માટે સીટીઈટીમાં જરૂરી ૬૦% ગુણ પણ ધરાવતા નથી. દિલ્હી બહારના રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં પ્રમાણિત ન હોય તેવા ઓબીસી ઉમેદવાર, દિલ્હી સરકાર દ્વારા પ્રમાણિત ઓબીસી માટે નિર્ધારિત અનામત કેટેગરીની જગ્યાઓ પર રોજગારી મેળવવા માટે પાત્ર હોઈ શકે નહીં. [પેરા ૧૪, ૧૫ અને ૨૩] (૧૦૬૪-બી-એફ; ૧૦૬૭-એફ)

૨. પર્સનલ એન્ડ ટ્રેનિંગ ડિપાર્ટમેન્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ અને તારીખ ૦૪/૦૪/૨૦૧૮ ના ઓએમમાં એ અર્થની ચોક્કસ સૂચનાઓ આપવામાં આવી હતી કે જ્યારે અનામત કેટેગરીના ઉમેદવારની પસંદગીમાં વય મર્યાદા, અનુભવ, લાયકાત, લેખિત પરીક્ષામાં વધારાની તકો વગેરેમાં છૂટછાટના ધોરણો લાગુ કરવામાં આવે, ત્યારે તેવા ઉમેદવારોની ગણતરી અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે કરવામાં આવશે. અનામત કેટેગરીના તે ઉમેદવારો જેમણે લાયકાત સહિતની છૂટછાટનો લાભ લીધો હોય,

તેમના બિન-અનામત કેટેગરીમાં સ્થળાંતર (માઈગ્રેશન) પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ છે. તેથી, જાહેરાતમાં સીટીઈટી અંગેની પાત્રતાની જોગવાઈને તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમની વિગતોને ધ્યાનમાં રાખીને સમજવી પડશે. વર્તમાન હકીકતોમાં જાહેરાતને (સ્વતંત્ર રીતે) લાગુ કરવી યોગ્ય રહેશે નહીં. તે જ તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ નો ઓએમ. અનામત કેટેગરીના તે ઉમેદવારો જેમણે લાયકાત સહિતની છૂટછાટનો લાભ લીધો હોય, તેમના બિન-અનામત કેટેગરીમાં સ્થળાંતર પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ છે. તેથી, જાહેરાતમાં સીટીઈટી અંગેની પાત્રતાની જોગવાઈને તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમની વિગતોને ધ્યાનમાં રાખીને સમજવી પડશે. [પેરા ૨૧.૧ અને ૨૨](૧૦૬૬-બી-સી; ૧૦૬૭-સી-ડી)

દીપા ઈવી વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા (૨૦૧૭) ૧૨
એસસીસી ૬૮૦ - પર આધાર રાખ્યો.

૩. વર્તમાન કેસમાં, ઉમેદવારો (એટલે કે પ્રતિવાદીઓ) દિલ્હી સિવાયના અન્ય રાજ્યોના છે. ઓબીસી (બહારના) હોવાથી, જો તેઓ સીટીઈટીમાં ઓછામાં ઓછા ૬૦% ગુણ મેળવે તો જ તેમને બિન-અનામત કેટેગરી હેઠળ ધ્યાનમાં લઈ શકાયા હોત. પ્રતિવાદીઓએ સ્વીકૃતપણે ૬૦% ગુણ મેળવ્યા ન હતા અને તેથી તેઓ અપાત્ર હતા. [પેરા ૨૩]

૪. પ્રતિવાદીઓ સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે સ્પર્ધા કરી રહ્યા છે. આ જૂથના અન્ય તમામ ઉમેદવારોએ પાસ થવાના ધોરણોમાં કોઈ પણ છૂટછાટ મેળવ્યા વિના, સામાન્ય પાસ ગુણ મેળવીને તેમની સીટીઈટી પાત્રતા લાયકાત મેળવી છે. બીજી તરફ, પ્રતિવાદીઓ સીટીઈટી પરીક્ષામાં તેમના ઓછા ગુણ હોવા છતાં, માત્ર એટલા માટે લાયક ઠરી શક્યા કારણ કે તેઓએ ઓબીસી કેટેગરીના પરીક્ષાર્થીઓ તરીકે છૂટછાટના લાભો મેળવ્યા હતા. તેમની પાત્રતા લાયકાત ઓબીસી કેટેગરી માટેના હળવા ધોરણો હેઠળ મેળવવામાં આવી છે અને તેથી તેમને સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે પાત્ર ગણવા યોગ્ય નથી. [પેરા ૨૪](૧૦૬૭-જી-એચ; ૧૦૬૮-એ)

૫. હળવા ધોરણો હેઠળ સીટીઈટી લાયકાત ધરાવતા પ્રતિવાદીઓ ઓબીસી કેટેગરીની જગ્યાઓ માટે પાત્ર બનશે, જો કે તેમનો ઓબીસી દરજ્જો દિલ્લી સરકાર દ્વારા પ્રમાણિત અને માન્ય હોય. પરંતુ એવું ન હોવાથી, તેઓ અનામત કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે અપાત્ર છે. તેમને સ્થળાંતર કરવાની અને ઓપન કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે સ્પર્ધા કરવાની મંજૂરી આપવી માત્ર એટલા માટે સ્વીકાર્ય ન હોઈ શકે કે, તેઓએ ઓબીસી કેટેગરીના લોકો માટેના પાસ ગુણની છૂટછાટ સાથે સીટીઈટી લાયકાત મેળવી છે. પ્રતિવાદીઓએ સામાન્ય કેટેગરી માટેના સામાન્ય પાસ ગુણ મેળવ્યા ન હોવાથી, સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી

જગ્યાઓ માટે તેમની પાત્રતા સુનિશ્ચિત થતી નથી. તેથી, વર્તમાન પ્રક્રિયામાં, પસંદગી પરીક્ષામાં તેમનું પ્રદર્શન કોઈ સુસંગતતા ધરાવશે નહીં. [પેરા ૨૫]

૬. વર્તમાન કેસ પાસ ગુણમાં છૂટછાટ સાથે મેળવેલી લાયકાતને લગતો છે. આવી છૂટછાટની સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ટીચર્સની ભરતીમાં ક્ષમતા અને ગુણવત્તાના ધોરણો પર સીધી અસર પડશે. ભારતના બંધારણ હેઠળ અનામતના સિદ્ધાંતો ખાસ કરીને નિર્ધારિત કેટેગરી પૂરતા મર્યાદિત રાખવાનો આશય છે અને ક્ષમતા તેમજ ગુણવત્તાનું ધોવાણ અટકાવવા માટે બિન-અનામત કેટેગરીનું રક્ષણ કરવું જ જોઈએ. [પેરા ૨૬] (૧૦૬૮-ડી-ઈ)

વિકાસ સાંખલા અને અન્ય વિરુદ્ધ વિકાસ અગ્રવાલ અને અન્ય (૨૦૧૭) ૧ એસસીસી ૩૫૦ : [૨૦૧૬] ૭ એસસીઆર ૬૩૯ – જુદું પડે છે.

કેસ લો સંદર્ભ:

[૨૦૧૬] ૭ એસસીઆર ૬૩૯ જુદું પડે છે. પેરા ૬

(૨૦૧૭) ૧૨ એસસીસી ૬૮૦ પર આધાર રાખ્યો. પેરા ૨૨

દીવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: દીવાની અપીલ નં. ૮૨૫૯/૨૦૧૯

ડબલ્યુ.પી. (સી) નં. ૫૫૭/૨૦૧૯ માં નવી દિલ્હી સ્થિત દિલ્હી હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૧/૦૧/૨૦૧૯ ના ચુકાદા અને આદેશ પરથી.

અપીલકર્તાઓ વતી સુશ્રી માધવી દિવાન, એએસજી, આર. બાલાસુબ્રમણ્યમ, સિનિયર એડવોકેટ, મહાલિંગ પાંડરગે, આયુષ પુરી, બી. વી. બલરામ દાસ, એડવોકેટ્સ.

પ્રતિવાદીઓ વતી સુશ્રી એશ્વર્યા ભાટી, સિનિયર એડવોકેટ, સચિન ચૌહાણ, સુશ્રી ચિત્રાંગદા આર., સેલેસ્ટ અગ્રવાલ, નિતિન ચૌધરી, આર. સી. કૌશિક, એડવોકેટ્સ.

અદાલતનો ચુકાદો નીચે મુજબ જાહેર કરવામાં આવ્યો:

ઋષિકેશ રોય, ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા :-

૧. લીવ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. અપીલકર્તાઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરતા ભારતના વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ સુશ્રી માધવી દિવાનને સાંભળ્યા. વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ સુશ્રી ઐશ્વર્યા ભાટી, વિરોધ કરનાર પ્રતિવાદી નં. ૨ થી ૬ નું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. પ્રતિવાદીઓ અને અન્ય થોડા લોકોએ સેન્ટ્રલ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલ (કેટ) સમક્ષ ઓ.એ. નં. ૧૦૪૭/૨૦૧૪ દાખલ કરી હતી અને તે તારીખ ૨૦/૦૮/૨૦૧૮ ના રોજ મંજૂર કરવામાં આવી હતી (એનેક્ચર-પી/પ). અપીલકર્તાઓ દ્વારા તે પછીના પડકારને દિલ્લી હાઇકોર્ટના રિટ પિટિશન (સી) નં. ૫૫૭/૨૦૧૮ ના આક્ષેપિત આદેશ હેઠળ ફગાવી દેવામાં આવ્યો હતો, જેના કારણે વર્તમાન અપીલ થઈ છે.

૩. આ બાબત દિલ્લીની રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકાર હેઠળ સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ટીચર્સની ભરતીને લગતી છે. દિલ્લી સબ-ઓર્ડિનેટ સર્વિસીસ સિલેક્શન બોર્ડ દ્વારા જાહેરાત નં. ૦૧/૨૦૧૩ (એનેક્ચર-પી/૧) બહાર પાડવામાં આવી હતી, જ્યાં પોસ્ટ કોડ ૦૧/૧૩ સામે સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ટીચર્સની ખાલી જગ્યાઓ માટે નીચેની આવશ્યક લાયકાતો નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી:—

“

i) બી.એડ. (સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન) સાથે ગ્રેજ્યુએટ અથવા સ્પેશિયલ એજ્યુકેશનમાં બે વર્ષના ડિપ્લોમા સાથે બી.એડ. અથવા સ્પેશિયલ એજ્યુકેશનમાં પોસ્ટ ગ્રેજ્યુએટ પ્રોફેશનલ ડિપ્લોમા અથવા રિહેબિલિટેશન કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા મંજૂર કરાયેલ અન્ય કોઈ સમકક્ષ લાયકાત.

ii) સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન (સીબીએસઈ) દ્વારા લેવાયેલી સેન્ટ્રલ ટીચર એલિજિબિલિટી ટેસ્ટ (સીટીઈટી).

.....”

૪. પ્રતિવાદીઓએ દિલ્હી સિવાયના અન્ય રાજ્યોમાં ઓબીસી કેટેગરી માટેના હળવા પાસ ધોરણો હેઠળ સીટીઈટી એટલે કે સેન્ટ્રલ ટીચર એલિજિબિલિટી ટેસ્ટની લાયકાત મેળવી હતી. તેઓએ દિલ્હીમાં ખાલી જગ્યાઓ માટે પોતાની ઉમેદવારી નોંધાવી હતી અને ભરતી પરીક્ષામાં હાજર રહ્યા હતા. પરંતુ તારીખ ૧૯/૦૨/૨૦૧૪ ના ઓફિસ આદેશ (એનેક્ચર-પી/૨) દ્વારા તેમની ઉમેદવારી પાત્ર ન હોવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. આદેશમાં દર્શાવેલ ગ્રાઉન્ડ એ છે કે અરજદારો "ઓબીસી તરીકે સીટીઈટી લાયકાત ધરાવે છે પરંતુ ઓબીસી

બહારના વ્યક્તિ" છે.

પ.૧ દિલ્હી સબ-ઓર્ડિનેટ સર્વિસીસ સિલેક્શન બોર્ડના ઉપરોક્ત નિર્ણયથી નારાજ થઈને, મૂળ અરજદારોએ (સંખ્યામાં ૯) ભેગા મળીને કેટ સમક્ષ ઓએ નં. ૧૦૪૭/૨૦૧૪ દાખલ કરી. ઓબીસી કેટેગરી ધરાવતા અરજદારોએ તેમના સંબંધિત રાજ્યોમાંથી સીટીઈટીમાં લાયકાત ગુણમાં ૫% ની છૂટછાટ મેળવીને સીટીઈટી લાયકાત મેળવી હતી પરંતુ દિલ્હીમાં ખાલી જગ્યાઓ માટે લેવાયેલી લેખિત પરીક્ષામાં ભાગ લીધો હતો. કેટ સમક્ષ, મૂળ અરજદારોએ રજૂઆત કરી હતી કે તેઓએ સામાન્ય કેટેગરી હેઠળના છેલ્લા પસંદ થયેલા ઉમેદવારો કરતાં વધુ ગુણ મેળવ્યા છે અને તેમ છતાં, પસંદગી માટેનો દાવો સંપૂર્ણપણે ભરતી પરીક્ષામાં તેમના પ્રદર્શનના આધારે હોવા છતાં તેમની ઉમેદવારી ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

પ.૨ જો કે, બીજી તરફ દિલ્હીની રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકારે ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ દલીલ કરી હતી કે દિલ્હીમાં ઓબીસી કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટેના નિર્ધારિત લાભોનો દાવો કરવા માટે, ઓબીસી પ્રમાણપત્ર દિલ્હી સરકાર દ્વારા ઇસ્યુ કરાયેલ હોવું આવશ્યક છે. પ્રતિવાદીઓ દિલ્હીમાં ઓબીસી તરીકે માન્ય ન હોવાથી, તેઓ સીટીઈટી પરીક્ષામાં ઓછા પાસ ગુણ સાથે, સીટીઈટીના માપદંડ અંગે પાત્રતાનો દાવો કરી શકે નહીં.

૬. ટ્રિબ્યુનલે પરસ્પર વિરોધી દલીલો પર વિચાર કર્યો અને અવલોકન કર્યું કે મૂળ અરજદારોની ઉમેદવારી નકારવાનો અર્થ એ થશે કે અપીલકર્તાઓ સીટીઈટી લાયકાતને માન્ય રાખતા નથી. વિકાસ સાંખલા અને અન્ય વિરુદ્ધ વિકાસ અગ્રવાલ અને અન્ય પર આધાર રાખીને, ટ્રિબ્યુનલે એવો અભિપ્રાય લીધો કે જો અંતિમ ગુણવત્તા યાદી તૈયાર કરવામાં સીટીઈટી ગુણને કોઈ વેઈટેજ આપવામાં ન આવ્યું હોય, તો બિન-અનામત કેટેગરીમાં ગુણવત્તાયુક્ત અરજદારોને ધ્યાનમાં લેવામાં કોઈ અવરોધ રહેશે નહીં. પરિણામે, ગુણવત્તા યાદીમાં તેમની સંબંધિત સ્થિતિ અનુસાર મૂળ અરજદારોની નિમણૂક કરવા માટે સત્તાધિકારીઓને નિર્દેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો.

૭. ટ્રિબ્યુનલના આદેશને દિલ્હીની રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકાર દ્વારા હાઈકોર્ટમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો. રિટ પિટિશન (સી) નં. ૫૫૭/૨૦૧૮ માં, અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે પ્રતિવાદીઓ ઓબીસી કેટેગરી હેઠળ છૂટછાટનો લાભ લઈ શકે નહીં કારણ કે તેઓ અન્ય રાજ્યોના કાયમી રહેવાસી હતા. પ્રતિવાદીઓને બિન-અનામત કેટેગરી હેઠળ પણ ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં, કારણ કે સીટીઈટી લાયક થવા માટે સામાન્ય કેટેગરી માટે લઘુત્તમ ૬૦% ગુણને આધીન રહેશે. તેથી, અપીલકર્તાઓએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ દલીલ કરી હતી કે ભરતી પરીક્ષામાં પ્રતિવાદીઓના પ્રદર્શન છતાં, સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી

જગ્યાઓ માટે તેમની ઉમેદવારી માન્ય નથી.

૮. જો કે, હાઇકોર્ટે આક્ષેપિત આદેશ હેઠળ નોંધ્યું છે કે જાહેરાતમાં એવો કોઈ ઉદ્દેશ નથી કે જે ઉમેદવારોએ ઓછા પાસ ગુણ સાથે સીટીઈટી લાયકાતના આધારે અરજી કરી હોય, તેઓ જો સીટીઈટી પરીક્ષામાં ૬૦% કરતાં ઓછા ગુણ મેળવ્યા હોય તો સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે પાત્ર રહેશે નહીં. હાઇકોર્ટે તદનુસાર ઠરાવ્યું કે એકવાર ઉમેદવારે સીટીઈટી લાયકાત મેળવી લીધા પછી, બિન-અનામત કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે તેમની ઉમેદવારી ધ્યાનમાં લેવા માટે લાયકાત પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણ અપ્રસ્તુત છે. પ્રતિવાદીઓનું પ્રદર્શન બિન-અનામત કેટેગરીમાં પસંદ થયેલા અન્ય ઉમેદવારો કરતાં વધુ ગુણવત્તાયુક્ત હોવાથી, પ્રતિવાદીઓની તરફેણમાં ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયને માન્ય રાખવામાં આવ્યો હતો અને તદનુસાર, અપીલકર્તાઓ દ્વારા દાખલ કરાયેલી રિટ પિટિશન ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૯.૧ અપીલકર્તાઓએ દિલ્લી હાઇકોર્ટના નિર્ણયને એ દલીલ સાથે પડકાર્યો હતો કે ઓબીસી કેટેગરી માટેના હળવા ધોરણો હેઠળ પાત્રતા લાયકાત મેળવનાર પ્રતિવાદી સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ સામે ધ્યાનમાં લેવા માટે અપાત્ર છે. ભારતના વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ સુશ્રી માધવી દિવાને સબમિટ કર્યું કે પ્રતિવાદીઓએ ઓબીસી કેટેગરી માટેના હળવા ધોરણો હેઠળ

ઓછા પાસ ગુણ સાથે પાત્રતા લાયકાત મેળવી હોવાથી, તેમને દિલ્હીમાં સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓમાં રોજગારી માટે યોગ્ય રીતે અપાત્ર ઠરાવવામાં આવ્યા હતા.

૯.૨ વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) ના તથ્યો અને રેશિયો સાથે વ્યવહાર કરતા સુશ્રી દિવાન દલીલ કરે છે કે આ ચુકાદો ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા પ્રસ્તુત કેસના તથ્યો પર ખોટી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે જાહેરાત નં. ૦૧/૧૩ હેઠળની વર્તમાન ભરતી માટે, સીટીઈટીમાં માત્ર લાયકાત (ગુણને બદલે) અસર કરશે, જ્યારે વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં સીટીઈટી પરીક્ષાના ગુણો ભરતી પ્રક્રિયા પર અસર કરતા હતા. વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ વર્તમાન કેસની જેમ સીટીઈટી એક પાત્રતા લાયકાત હોવા અને રાજસ્થાનમાં ભરતી પ્રક્રિયાની સ્થિતિ હતી તેમ પસંદગીમાં અંતિમ ગુણવત્તાને અસર કરતા સીટીઈટી ગુણો વચ્ચે તફાવત દર્શાવે છે. તેણી ખાસ દલીલ કરે છે કે વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) નો ચુકાદો તે કેસની ભરતીના વિશિષ્ટ પાસાઓ પર આપવામાં આવ્યો હતો અને તેનો રેશિયો વર્તમાન બાબતમાં લાગુ પડશે નહીં.

૯.૩ વિદ્વાન એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ રજૂઆત કરે છે કે આ ઉમેદવારો વય મુક્તિ અથવા ફી માફીના આધારે સીટીઈટી લાયકાત મેળવવાનો કેસ નથી કે જે પરિસ્થિતિમાં પ્રતિવાદીઓના સીટીઈટી પરીક્ષાના ગુણની કોઈ અસર ન હોય.

પરંતુ જ્યારે પ્રતિવાદીઓ સામાન્ય પાસ ગુણ (૬૦%) થી નીચે મેળવીને સીટીઈટી પરીક્ષામાં લાયક ઠર્યા હતા, ત્યારે તેમને દિલ્હી રાજ્યમાં સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે યોગ્ય રીતે અપાત્ર ઠરાવવામાં આવ્યા હતા.

૧૦.૧ તેનાથી વિપરિત, પ્રતિવાદીઓ વતી વિદ્વાન સિનિયર કાઉન્સેલ સુશ્રી ઐશ્વર્યા ભાટીએ દલીલ કરી છે કે જ્યારે જાહેરાતમાં આવશ્યક લાયકાત પાત્રતા માટે કોઈ લઘુત્તમ ગુણ નિર્ધારિત કરતી નથી, ત્યારે પ્રતિવાદીઓએ સીટીઈટી લાયકાત મેળવી હોવાથી તેમને અપાત્ર ઠરાવી શકાય નહીં.

૧૦.૨ પ્રતિવાદીઓ રજૂઆત કરે છે કે તેઓએ સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે પસંદ કરાયેલા થોડા ઉમેદવારો કરતાં ભરતી પરીક્ષામાં વધુ ગુણ મેળવ્યા છે અને તેથી તેમની ઉમેદવારી નકારવાનો અર્થ એ થશે કે નિમણૂક માટે ગુણવત્તાની અવગણના કરવામાં આવી રહી છે.

૧૦.૩ હાઈકોર્ટ અને ટ્રિબ્યુનલના નિર્ણયને ટેકો આપતા, સુશ્રી ભાટી દલીલ કરે છે કે ભરતી પરીક્ષામાં તેમના ગુણવત્તાના ક્રમના આધારે નિમણૂકનો દાવો કરનારા મૂળ અરજદારોને રાહત આપવા માટે વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) નો રેશિયો યોગ્ય રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૧. વર્તમાન અપીલમાં, આપણે નીચેના મુદ્દાઓ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જરૂરી છે:—

i. શું સીટીઇટી લાયકાતમાં ૫% ની છૂટછાટ મેળવીને ઓબીસી ઉમેદવાર તરીકે દિલ્હી બહારથી સીટીઇટી લાયકાત મેળવનાર પ્રતિવાદીઓને દિલ્હીની જીએનસીટીમાં સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ટીચરની પોસ્ટ સામે રોજગારી માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય?

ii. શું પ્રતિવાદીઓ, ઓબીસી કેટેગરી હેઠળ છૂટછાટનો લાભ લીધા પછી, બિન-અનામત કેટેગરી હેઠળની બેઠકો માટે સ્પર્ધા કરી શકે?

૧૨. અત્રેના રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે નેશનલ કાઉન્સિલ ફોર ટીચર એજ્યુકેશન [‘એનસીટીઈ’] એ તારીખ ૨૩/૦૮/૨૦૧૦ ના રોજ નોટિફિકેશન બહાર પાડ્યું હતું, જે શિક્ષક તરીકે નિમણૂક માટે પાત્ર બનવા માટે વ્યક્તિની લઘુત્તમ લાયકાત પ્રદાન કરે છે. તેમાં અન્ય બાબતોની સાથે એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે શિક્ષકોની પોસ્ટ માટેના અરજદારોએ (નોટિફિકેશનના નિર્દિષ્ટ

માપદંડોમાં આવતા) શિક્ષક પાત્રતા પરીક્ષા ['ટેટ'] પાસ કરવી પડશે જે એનસીટીઈની માર્ગદર્શિકા અનુસાર સંબંધિત સરકાર દ્વારા લેવામાં આવશે. આ નોટિફિકેશનને અનુસરીને, તારીખ ૧૧/૦૨/૨૦૧૧ ના આદેશ દ્વારા, એનસીટીઈએ ટેટ પરીક્ષા આયોજિત કરવા માટે માર્ગદર્શિકા બહાર પાડી. માર્ગદર્શિકામાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે જે વ્યક્તિ ટેટ પરીક્ષામાં ૬૦% મેળવે છે તેને ટેટ પાસ ગણવામાં આવશે. વધુમાં, વંચિત કેટેગરીની વ્યક્તિઓને તેમની પ્રવર્તમાન અનામત નીતિ અનુસાર છૂટછાટ આપવાની જોગવાઈ પણ કરવામાં આવી હતી.

૧૩. ડાયરેક્ટોરેટ ઓફ એજ્યુકેશન, દિલ્હી (અપીલકર્તા નં. ૩) એ તેના તારીખ ૦૭/૧૦/૨૦૧૧ ના નોટિફિકેશન દ્વારા જણાવ્યું હતું કે દિલ્હીની શાળાઓમાં નિમણૂક માટે, જીએનસીટી, દિલ્હી સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન (સીબીએસઈ) દ્વારા લેવામાં આવતી સીટીઈટીને માન્ય રાખશે. તારીખ ૩૦/૧૧/૨૦૧૨ ના અન્ય એક નોટિફિકેશન દ્વારા, અપીલકર્તા નં. ૩ એ ઉપરોક્ત તારીખ ૦૭/૧૦/૨૦૧૧ ના નોટિફિકેશનમાં નીચે મુજબ ઉમેર્યું:—

“

"સીબીએસઈ ઉમેદવારોને એ શરતો સાથે સીટીઈટી ગુણપત્રક ઇસ્યુ કરી રહ્યું છે કે ૬૦% અને તેથી વધુ ગુણ મેળવનાર ઉમેદવારોને સીટીઈટી લાયક ગણવામાં આવશે. વધુમાં, એનસીટીઈએ તારીખ

૨૯/૦૭/૨૦૧૧ ના નોટિફિકેશન દ્વારા ખાસ જોગવાઈ કરી છે કે "એસસી/એસટી/ઓબીસી/પીએચ જેવી અનામત કેટેગરીના ઉમેદવારોને લાયકાત ગુણમાં ૫% સુધીની છૂટછાટ આપવામાં આવશે. તેથી, એસસી/એસટી/ઓબીસી/પીએચ જેવી અનામત કેટેગરીના ઉમેદવારોને સીબીએસઈ દ્વારા લેવામાં આવતી સીટીઈટીમાં, લાયકાત ગુણમાં ૫% સુધીની છૂટછાટ આપવામાં આવશે."

....."

૧૪. જાહેરાત નં. ૧/૧૩ ની કલમ ૬(iii) હેઠળ ઓબીસી કેટેગરી માટેની અનામત સુસંગત હોઈ, નીચે મુજબ ઉદ્ધૃત કરવામાં આવી છે:—

૬. અનામતના લાભો:

(iii) ઓબીસી ઉમેદવારો પાસે માત્ર દિલ્હી સરકાર દ્વારા ઇસ્યુ કરાયેલ તેમના જ્ઞાતિના પ્રમાણપત્રની સાથે નિર્ધારિત ભરેલું એનેક્ચર-આઈ હોવું આવશ્યક છે.

૧૫. દિલ્હીની ભરતી પ્રક્રિયામાં, પ્રતિવાદીઓ ઓબીસી (દિલ્હી) નું પ્રમાણપત્ર

ધરાવતા ન હતા અને તેથી તેઓને ઓબીસી કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે ધ્યાનમાં લઈ શકાય નહીં. વધુમાં, સીટીઈટીની માર્ગદર્શિકા અનુસાર, બિન-અનામત ઉમેદવારોએ સીટીઈટીમાં લાયક થવા માટે ૬૦% ગુણ મેળવવા જરૂરી છે. પ્રતિવાદીઓએ સીટીઈટીમાં ૬૦% કરતાં ઓછા ગુણ મેળવ્યા હોવાથી, તેમની ઉમેદવારી માત્ર ઓબીસી કેટેગરી હેઠળ જ માન્ય હોઈ શકે. જો કે, દિલ્હીની રાષ્ટ્રીય રાજધાની પ્રદેશ સરકાર દ્વારા ઓબીસી દરજ્જાના પ્રમાણપત્રના અભાવને કારણે અને ઉપર મુજબની કલમ ૬(iii) ના આધારે, જે બહારના ઓબીસીને અનામત આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકે છે, પ્રતિવાદીઓ અરજી કરેલી જગ્યા માટે અપાત્ર છે. જો કે, જો તેઓ લઘુત્તમ ૬૦% ગુણ સાથે સીટીઈટી પાસ કરે તો તેઓ બિન-અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે સ્પર્ધા કરી શકે છે. સ્વીકૃતપણે, પ્રતિવાદીઓમાંથી કોઈ પણ દિલ્હીની જીએનસીટી દ્વારા ઓબીસી તરીકે પ્રમાણિત નથી અને જાહેરાત નં. ૧/૧૩ મુજબ વન-ટાયર પરીક્ષાની લાયકાત માટે સીટીઈટીમાં જરૂરી ૬૦% ગુણ પણ ધરાવતા નથી અને તેથી અપીલકર્તાઓની દલીલ સ્વીકાર્ય આધાર ધરાવે છે.

૧૬. આ તબક્કે આપણે વિકાસ સાંખલાના ચુકાદા વિશે વિગતવાર ચર્ચા કરવાની જરૂર છે કારણ કે હાઈકોર્ટ અને ટ્રિબ્યુનલે આ ચુકાદાના આધારે પ્રતિવાદીઓને રાહત આપી હતી. વિકાસ સાંખલામાં ભરતી રાજસ્થાનને લગતી હતી જ્યાં સીટીઈટી પરીક્ષામાં છૂટછાટ મેળવનારા ઉમેદવારોને બિન-અનામત

(અથવા સામાન્ય) કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ પર સ્થળાંતર કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જો તેઓ સામાન્ય કેટેગરીના ઉમેદવારો કરતાં વધુ ગુણવત્તાયુક્ત હોય.

૧૭. તેથી, અત્રે જે પ્રશ્નનો જવાબ આપવાનો છે તે એ છે કે શું રાજસ્થાનમાં ભરતીને લગતો ઉપરોક્ત કેસ જેમાં ઉમેદવારો તેમના ગૃહ રાજ્યમાં ખાલી જગ્યાઓ માટે સ્પર્ધા કરી રહ્યા હતા, તે વર્તમાન કેસની પરિસ્થિતિમાં લાગુ પડશે જ્યાં અન્ય રાજ્યોના ઉમેદવારો હળવા ધોરણો હેઠળ લાયકાત મેળવીને, દિલ્હીમાં સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે આકાંક્ષા રાખી રહ્યા છે.

૧૮. વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) નો નિર્ણય કેસના કેટલાક વિશિષ્ટ તથ્યોને કારણે આવ્યો હતો. તેમાં શિક્ષકોની ભરતી પ્રક્રિયામાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે દરેક આકાંક્ષીના અંતિમ પરિણામની ગણતરીના ૨૦% ઉમેદવારના ટેટ પરિણામના ગુણ પર આધારિત હશે. આથી, છૂટછાટ મેળવ્યા પછી સીટીઈટી લાયકાત મેળવનાર ઉમેદવારોએ, જેઓ બિન-અનામત કેટેગરીમાં હાજર રહ્યા હતા અને પાસ ગુણના ધોરણોમાં આવી કોઈ છૂટછાટ મેળવી ન હતી તેમની સરખામણીમાં કુલ સરવાળામાં સ્વાભાવિક રીતે ઓછા ગુણ મેળવ્યા હતા. તે તથ્યોમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે ૨૦% ના ઘટકમાં પરિણામી ઘટેલા ગુણ અનામત ઉમેદવારોને આપવામાં આવેલા પાત્રતાના

લાભોને તટસ્થ (ન્યુટ્રલાઈઝ) કરશે, જેમણે ત્યારબાદ કોઈ પણ છૂટછાટ વિના બિન-અનામત વિદ્યાર્થીઓ સાથે સ્પર્ધા કરવી પડી હતી અને ૨૦% ના ઘટકમાં તેમને જે ગેરલાભ હતો તેને પણ પાર કરવો પડ્યો હતો. આ પાસા પર, અદાલતનું અવલોકન નીચે મુજબ હતું:-

"...એકવાર આ તફાવત સમજાઈ જાય, તો તે એવા નિષ્કર્ષ પર દોરી જશે કે જ્યાં સુધી ભરતી પ્રક્રિયાનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ટેટમાં પાસ ગુણમાં છૂટછાટ આપીને અનામત કેટેગરીના ઉમેદવારને કોઈ છૂટછાટ ઉપલબ્ધ થતી નથી."

૧૯. ઉપરોક્ત અંશો ભરતી પ્રક્રિયામાં સમાનતા જાળવવા માટેની અદાલતની ચિંતા દર્શાવે છે. જો કે, વર્તમાન ભરતી પ્રક્રિયામાં, વળતર આપતા ગેરલાભ અથવા સંતુલન પરિબલની ગેરહાજરીમાં, ઓબીસી કેટેગરીને આપવામાં આવેલી છૂટછાટના આધારે સીટીઈટી લાયકાત મેળવનારા પ્રતિવાદીઓ માટે વિકાસ સાંખલાનો રેશિયો લાગુ કરી શકાય નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, દિલ્હીની ભરતી પ્રક્રિયામાં છૂટછાટનો લાભ તટસ્થ થતો નથી. આમ, વિકાસ સાંખલાના રેશિયોને તે કેસના તથ્યોની વિશિષ્ટતાને ધ્યાનમાં લીધા વિના અયોગ્ય રીતે લાગુ કરીને સમાન તકો અને ન્યાયી વ્યવહાર પ્રાપ્ત કરી શકાતો નથી જ્યાં પસંદગીનું અલગ માપદંડ લાગુ કરવામાં આવ્યું હતું.

૨૦. ઉપર નોંધ્યું છે તેમ, વિકાસ સાંખલાના નિર્ણયની પ્રક્રિયાથી વિપરીત દિલ્હી માટેની પસંદગી પ્રક્રિયા માટે છૂટછાટનું કોઈ સંતુલન ન હોવા છતાં, કેટલાક પ્રતિવાદીઓને રાહત આપવા માટે રાજસ્થાનના કેસનો રેશિયો ભૂલભરેલી રીતે લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.

૨૧.૧ વિકાસ સાંખલામાં, અદાલતે રાજસ્થાન સરકારના પર્સનલ ડિપાર્ટમેન્ટ (એ, ગ્રુપ-II) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા સંદર્ભ નં. એફ.૭(૧) ડીઓપી/એ-II/૮૮ વાળા તારીખ ૧૧/૦૫/૨૦૧૧ ના પરિપત્રની અસરો પર વિચાર કર્યો હતો જે અનામત કેટેગરીના ઉમેદવાર દ્વારા મેળવેલી કોઈ પણ છૂટછાટને ધ્યાનમાં લીધા વિના બિન-અનામત કેટેગરીમાં સ્થળાંતર કરવાની સ્પષ્ટ મંજૂરી આપતો હતો જો તેણે/તેણીએ પસંદ કરાયેલા છેલ્લા બિન-અનામત કેટેગરીના ઉમેદવાર કરતાં વધુ ગુણ મેળવ્યા હોય. પરંતુ અત્રે પર્સનલ એન્ડ ટ્રેનિંગ ડિપાર્ટમેન્ટ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ અને તારીખ ૦૪/૦૪/૨૦૧૮ ના ઓએમ ધ્યાનમાં લેવા યોગ્ય છે. વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) માં તારીખ ૧૧/૦૫/૨૦૧૧ ના પરિપત્રથી વિપરીત, સુશ્રી દિવાન દ્વારા સંદર્ભ આપવામાં આવેલા બે ઓએમમાં એ અર્થની ચોક્કસ સૂચનાઓ આપવામાં આવી હતી કે જ્યારે અનામત કેટેગરીના ઉમેદવારની પસંદગીમાં વય મર્યાદા, અનુભવ, લાયકાત, લેખિત પરીક્ષામાં

વધારાની તકો વગેરેમાં છૂટછાટના ધોરણો લાગુ કરવામાં આવે, ત્યારે તેવા ઉમેદવારોની ગણતરી અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે કરવામાં આવશે.

૨૧.૨ વધુ સારી સમજણ માટે, ઉપરોક્ત તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમ (સંદર્ભ ૩૬૦૧૧/૧/૯૮-એસ્ટ.(રેઝ), પર્સનલ, પબ્લિક ગ્રીવન્સીસ એન્ડ પેન્શન મંત્રાલય) ની અસરોનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ ઉદ્ધૃત કરવામાં આવ્યો છે:-

“

"૩. આ સંબંધમાં, એ સ્પષ્ટ કરવામાં આવે છે કે માત્ર એવા એસસી/એસટી/ઓબીસી ઉમેદવારો જે સામાન્ય ઉમેદવારોને લાગુ પડતા સમાન ધોરણો પર પસંદ થાય છે તેઓને અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે એડજસ્ટ કરવામાં આવશે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, જ્યારે એસસી/એસટી/ઓબીસી ઉમેદવારોની પસંદગીમાં છૂટછાટના ધોરણો લાગુ કરવામાં આવે છે, ઉદાહરણ તરીકે વય મર્યાદા, અનુભવ, લાયકાત, લેખિત પરીક્ષામાં માન્ય તકોની સંખ્યા, સામાન્ય કેટેગરીના ઉમેદવારો માટે પૂરી પાડવામાં આવેલ વિચારણાના ક્ષેત્ર કરતાં મોટું વિસ્તૃત ક્ષેત્ર વગેરે, ત્યારે એસસી/એસટી/ઓબીસી ઉમેદવારોની ગણતરી અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે કરવાની રહેશે. આવા ઉમેદવારો

બિન-અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે વિચારણા માટે ઉપલબ્ધ
નથી તેમ ગણવામાં આવશે."

..... "

૨૧.૩ તે જ સંદર્ભમાં, ભારત સરકારના પર્સનલ મંત્રાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં
આવેલા તારીખ ૦૪/૦૪/૨૦૧૮ ના બીજા ઓએમ [સંદર્ભ નં.
એફ.નં.૪૩૦૧૧/૪/૨૦૧૮-એસ્ટ.(રેઝ)] નો સંબંધિત ભાગ, જે અગાઉના
તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમમાં જે કહેવામાં આવ્યું હતું તે જ સારાંશનું
પુનરાવર્તન કરે છે, તે સરળ સંદર્ભ માટે નીચે મુજબ ઉદ્ધૃત કરવામાં આવ્યો
છે:-

"

"આ ડિપાર્ટમેન્ટના તારીખ ૦૨/૦૭/૧૯૯૭ ના ઓએમ નં.
૩૬૦૧૨/૨/૯૬-એસ્ટ.(રેઝ) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી
સૂચનાઓ અનુસાર, કેન્દ્ર સરકારની નોકરીઓ અને સેવાઓમાં
સીધી ભરતીમાં, અનામત કેટેગરીના ઉમેદવારો જે સામાન્ય
ઉમેદવારોને લાગુ પડતા સમાન ધોરણો પર પસંદ થાય છે તેઓને
અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે એડજસ્ટ કરવામાં આવશે નહીં.
ડીઓપી એન્ડ ટી ના તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમ નં.

૩૬૦૧૧/૧/૯૮-એસ્ટ.(રેઝ) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી સૂચનાઓ અનુસાર, માત્ર જ્યારે અનામત ઉમેદવારોની પસંદગીમાં છૂટછાટના ધોરણો લાગુ કરવામાં આવે છે, ઉદાહરણ તરીકે વય મર્યાદા, અનુભવ, લાયકાત, લેખિત પરીક્ષામાં માન્ય તકોની સંખ્યા વગેરે, ત્યારે આવા ઉમેદવારોની ગણતરી અનામત ખાલી જગ્યાઓ સામે કરવામાં આવશે."

....."

૨૨. બે ઓએમના ઉપરોક્ત અંશ પરથી, એ તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે, વિકાસ સાંખલાથી વિપરીત, અનામત કેટેગરીના તે ઉમેદવારો જેમણે લાયકાત સહિતની છૂટછાટનો લાભ લીધો હોય, તેમના બિન-અનામત કેટેગરીમાં સ્થળાંતર પર સ્પષ્ટ પ્રતિબંધ છે. તેથી, જાહેરાતમાં સીટીઈટી અંગેની પાત્રતાની જોગવાઈને તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમની વિગતોને ધ્યાનમાં રાખીને સમજવી પડશે. વર્તમાન હકીકતોમાં જાહેરાતને (સ્વતંત્ર રીતે) લાગુ કરવી યોગ્ય રહેશે નહીં. તે જ તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમ પર દીપા ઇવી વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયામાં વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને અમને લાગે છે કે અદાલતનો તે અભિપ્રાય, તારીખ ૦૧/૦૭/૧૯૯૮ ના ઓએમના સંદર્ભમાં સાચો હતો.

૨૩. વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) માં બીજું વિશિષ્ટ પાસું એ છે કે જેમણે અનામત કેટેગરી હેઠળ અરજી કરી હતી તે ઉમેદવારો રાજસ્થાનના હતા. તે જ રાજ્ય એટલે કે રાજસ્થાનના ઉમેદવારો અને આકાંક્ષીઓની પસંદગી માટે, અદાલતે આવા ઉમેદવારોને બિન-અનામત કેટેગરીમાં સ્થળાંતર કરવાની મંજૂરી આપી હતી. જો કે, વર્તમાન કેસમાં, ઉમેદવારો (એટલે કે પ્રતિવાદીઓ) દિલ્હી સિવાયના અન્ય રાજ્યોના છે. ઓબીસી (બહારના) હોવાથી, જો તેઓ સીટીઇટીમાં ઓછામાં ઓછા ૬૦% ગુણ મેળવે તો જ તેમને બિન-અનામત કેટેગરી હેઠળ ધ્યાનમાં લઈ શકાયા હોત. પ્રતિવાદીઓએ સ્વીકૃતપણે ૬૦% ગુણ મેળવ્યા ન હતા અને તેથી તેઓ અપાત્ર હતા. તદુપરાંત, દિલ્હી બહારના રાજ્ય/કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશમાં પ્રમાણિત ન હોય તેવા ઓબીસી ઉમેદવાર, દિલ્હી સરકાર દ્વારા પ્રમાણિત ઓબીસી માટે નિર્ધારિત અનામત કેટેગરીની જગ્યાઓ પર રોજગારી મેળવવા માટે પાત્ર હોઈ શકે નહીં.

૨૪. એ ધ્યાનમાં રાખવું મહત્વપૂર્ણ છે કે પ્રતિવાદીઓ સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે સ્પર્ધા કરી રહ્યા છે. આ જૂથના અન્ય તમામ ઉમેદવારોએ પાસ થવાના ધોરણોમાં કોઈ પણ છૂટછાટ મેળવ્યા વિના, સામાન્ય પાસ ગુણ મેળવીને તેમની સીટીઇટી પાત્રતા લાયકાત મેળવી છે. બીજી તરફ, પ્રતિવાદીઓ સીટીઇટી પરીક્ષામાં તેમના ઓછા ગુણ હોવા છતાં, માત્ર એટલા માટે લાયક ઠરી

શક્યા કારણ કે તેઓએ ઓબીસી કેટેગરીના પરીક્ષાર્થીઓ તરીકે છૂટછાટના લાભો મેળવ્યા હતા. તેમની પાત્રતા લાયકાત ઓબીસી કેટેગરી માટેના હળવા ધોરણો હેઠળ મેળવવામાં આવી છે અને તેથી અમે એવું નથી વિચારતા કે તેમને સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે પાત્ર ગણવા યોગ્ય છે અને તેનાથી વિપરીત દલીલ અસ્વીકાર્ય છે.

૨૫. હળવા ધોરણો હેઠળ સીટીઈટી લાયકાત ધરાવતા પ્રતિવાદીઓ ઓબીસી કેટેગરીની જગ્યાઓ માટે પાત્ર બનશે, જો કે તેમનો ઓબીસી દરજ્જો દિલ્હી સરકાર દ્વારા પ્રમાણિત અને માન્ય હોય. પરંતુ એવું ન હોવાથી, તેઓ અનામત કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે અપાત્ર છે. તેમને સ્થળાંતર કરવાની અને ઓપન કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે સ્પર્ધા કરવાની મંજૂરી આપવી માત્ર એટલા માટે સ્વીકાર્ય ન હોઈ શકે કે, તેઓએ ઓબીસી કેટેગરીના લોકો માટેના પાસ ગુણની છૂટછાટ સાથે સીટીઈટી લાયકાત મેળવી છે. પ્રતિવાદીઓએ સામાન્ય કેટેગરી માટેના સામાન્ય પાસ ગુણ મેળવ્યા ન હોવાથી, સામાન્ય કેટેગરીની ખાલી જગ્યાઓ માટે તેમની પાત્રતા સુનિશ્ચિત થતી નથી. તેથી, વર્તમાન પ્રક્રિયામાં, પસંદગી પરીક્ષામાં તેમનું પ્રદર્શન કોઈ સુસંગતતા ધરાવશે નહીં.

૨૬. અગાઉ ચર્ચા કર્યા મુજબ, આ કેસ પાસ ગુણમાં છૂટછાટ સાથે મેળવેલી લાયકાતને લગતો છે. આવી છૂટછાટની સ્પેશિયલ એજ્યુકેશન ટીચર્સની

ભરતીમાં ક્ષમતા અને ગુણવત્તાના ધોરણો પર સીધી અસર પડશે. ભારતના બંધારણ હેઠળ અનામતના સિદ્ધાંતો ખાસ કરીને નિર્ધારિત કેટેગરી પૂરતા મર્યાદિત રાખવાનો આશય છે અને ક્ષમતા તેમજ ગુણવત્તાનું ધોવાણ અટકાવવા માટે બિન-અનામત કેટેગરીનું રક્ષણ કરવું જ જોઈએ. જો વિકાસ સાંખલા (ઉપરોક્ત) નું તેના વિશિષ્ટ તથ્યોથી અલગ અર્થઘટન કરવામાં આવે, જેવું પ્રતિવાદીઓના વકીલ દ્વારા સૂચવવામાં આવ્યું છે, તો અમારા મતે, પ્રતિવાદીઓએ હળવા ધોરણો હેઠળ લાયકાત મેળવી હોવાનું ધ્યાનમાં લેતા, તે બિન-અનામત કેટેગરીમાં ગુણવત્તાના ધોવાણ તરફ દોરી જશે. તેથી પ્રતિવાદીઓ દ્વારા તેનાથી વિપરિત કરવામાં આવેલી દલીલો ફગાવી દેવામાં આવે છે.

૨૭. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં લેતા, હાઈકોર્ટ અને ટ્રિબ્યુનલે પ્રતિવાદીઓને રાહત આપવામાં ભૂલ કરી છે. રિટ પિટિશન (સી) નં. ૫૫૭/૨૦|૧૯ માં દિલ્લી હાઈકોર્ટનો તારીખ ૨૧/૦૧/૨૦૧૯ નો આક્ષેપિત ચુકાદો રદ કરવામાં આવે છે અને આ અપીલ મંજૂર કરવામાં આવે છે. ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ નથી.

કલ્પના કે. ત્રિપાઠી

અપીલ મંજૂર કરી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.